

WIE i skolen

Elevhefte

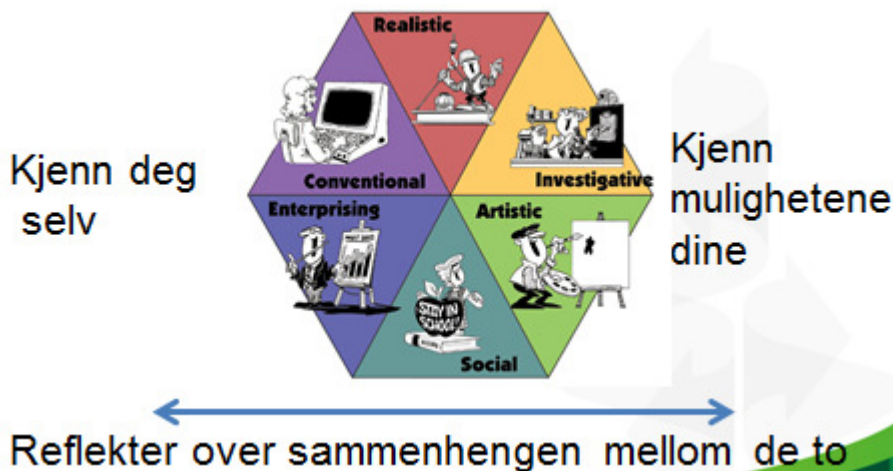

Forord

Velkommen som WIEbruker!

WIE er et profesjonelt karriereveiledningsverktøy for utforsking av interesser, yrker og ledige stillinger. WIE kan brukes over kortere tid, men kan også brukes over lang tid, gjennom alle skoleårene som et arbeidsverktøy som følger deg i den prosessen det er å velge utdanning videre. Bruk verktøyet når du trenger å sjekke ut flere alternativer. Når du sitter med dette heftet, har du kanskje fått opplæring av læreren eller veilederen og beskjed, om å gå inn i Wie og fylle ut bestemte deler. Dette heftet er en hjelp til hvordan du skal bruke Wie på egen hånd når du ikke har veileder eller lærer tilgjengelig.

Vet du hvordan du tar et karrierevalg som er riktig for deg? En god start er å være bevisst på hvem du er (kjenne deg selv). Videre må du ha kunnskap om arbeidslivet, og hvilke muligheter som finnes. Til slutt må du gjøre gode koblinger mellom kjennskapen til deg selv og kunnskapen om mulighetene som finnes. Wie er bygget opp slik at du i hver del, og med samtale med veileder, kan reflektere over koblingene mellom hvem du er, og hvilke muligheter som kan passe for deg.

Hver del av Wie er utviklet for å kunne gjøre gode refleksjoner/koblinger mellom kjennskap til oss selv og kunnskap om arbeidslivet, men de har litt ulik vinkling.

Disse delene legger hovedvekten på utforsking av interesser (kjennskap til deg selv):

- Spørsmål
- Oppsummering Spørsmål
- Interessekategorier
- Fordypningsspørsmål

Disse delene legger hovedvekten på utforsking av yrker (kunnskap om arbeidsmarkedet):

- Yrkeslisten
- Nyttige Lenker

1. Kjenn deg selv

Hvordan bruke Wie for å bli kjent med egne interesser?

Den enkleste måten å bruke Wie på, er å fylle ut Spørsmålsdelen, og så utforske yrker som kan passe i Yrkeslisten.

Før du setter i gang med å fylle ut spørsmålene må du vite dette:

- 1) Kryss av for alt du synes virker interessant, selv om du ikke har erfaring med en aktivitet eller et yrke, synes det virker uoppnåelig, e.l. Du kan enten kan enten sette to kryss på en linje, ingen kryss, eller et kryss. Dette er IKKE enten/eller spørsmål!
- 2) Ikke bruk lang tid på å fundere over hvert yrke/aktivitet. Følg magesfølelsen.
- 3) Om du er usikker på et spørsmål, ikke vet hva yrket er eller en aktivitet betyr, eller har andre spørsmål til veileder, skriv det ned i kommentarfeltet i Oppsummering Spørsmål. Dermed kan du kan få en forklaring av veileder når dere har veiledning.
- 4) Bruk kommentarfeltet også til å notere ned de yrkene du synes virker mest interessante, og hva du tenker om dem. Hva synes du virker spennende med dem? Har du spørsmål om yrkene, er det noe du lurer på? Noter det ned i kommentarfeltet.
- 5) Du vil alltid kunne gå tilbake å endre svarene dine i Wie. Svarene lagres automatisk. Veileder har svarene dine automatisk på sin veiledertilgang.
- 6) Det vil **ikke** komme opp en automatisk beskjed om at du er ferdig med spørsmålene. Når du har vært gjennom de ti sidene med spørsmål, gå til Yrkeslisten for å se yrkesforslag (nederst til høyre som menyvalg).
- 7) Se beskrivelse på s. om hvordan du bruker yrkeslisten

Interessekategorier

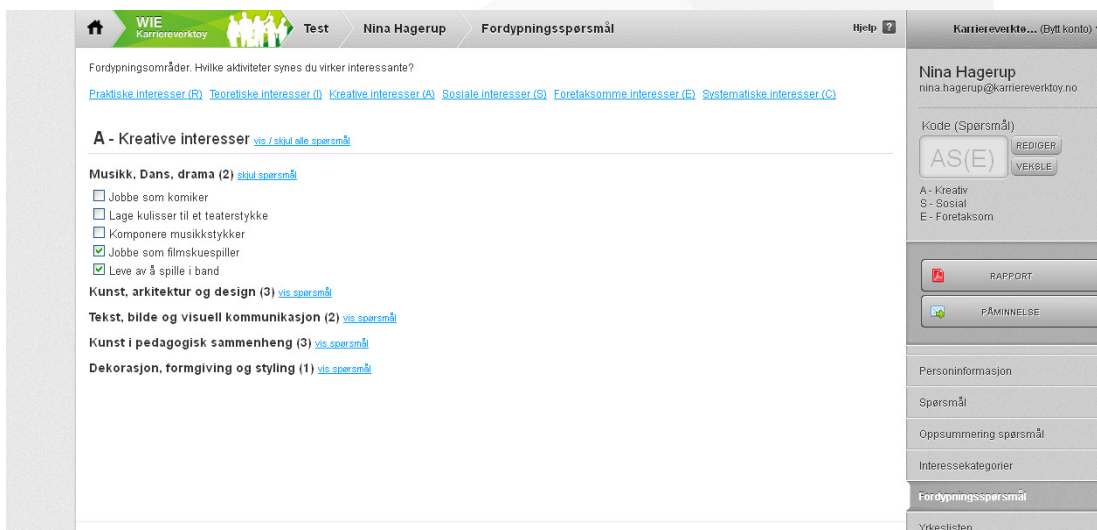
En annen enkel måte å bruke Wie på, er å fylle ut Interessekategorier, og deretter gå til Yrkeslisten for å utforske yrker

- 1) I delen Interessekategorier, skal du gå gjennom alle de 6 RIASEC kategoriene, og krysse av for de ordene du er interessert i, eller som du synes beskriver deg selv. Om det er ord du lurer på, skriv dem ned i kommentarfeltet slik at dere kan gå gjennom det i veiledningen.

- 2) Ikke bruk lang tid på å fundere over hvert yrke/aktivitet. Følg magesfølelsen.
- 3) Om du er usikker på et spørsmål, ikke vet hva yrket er eller en aktivitet betyr, eller har andre spørsmål til veileder, skriv det ned i kommentarfeltet. Dermed kan du få en forklaring av veileder når dere har veiledning.
- 4) Bruk kommentarfeltet også til å notere ned de yrkene og aktivitetene du synes virker mest interessante, og hva du tenker om dem. Hva synes du virker spennende med dem? Har du spørsmål om yrkene, er det noe du lurer på? Noter det ned i kommentarfeltet.
- 5) Du vil alltid kunne gå tilbake å endre svarene dine i Wie. Svarene lagres automatisk. Veileder har svarene dine automatisk på sin veiledertilgang.
- 6) Det vil **ikke** komme opp en automatisk beskjed om at du er ferdig med spørsmålene. Når du har vært igjennom de 6 interessekategoriene, må du sette en RIASECkode i kodevinduet til høyre. Dette gjør du slik: Trykk Rediger. Tast inn forbokstaven i de tre kategoriene du har flest interesser innenfor, i synkende rekkefølge (f.eks. EI(S)).

Fordypningsspørsmål

En tredje måte å bli kjent med interessene sine på, og samtidig bli kjent med ulike bransjer vi har i Norge er å fylle ut fordypningsspørsmålene i Wie. Når du har gjort dette, vil du få en enda mer spisset og personlig tilpasset yrkesliste ved å trykke Yrker fra fordypning.

- 1) Gå til Fordypningsspørsmål. Under de 6 RIASECkategoriene markert med blå lenker ligger det bransjer, eller underområder som hører til hver kategori. Trykk på underområdene som ser interessante ut. De du ikke synes ser spennende ut, trenger du ikke å trykke på.

- 2) Under hvert hovedområde, hak av for de aktivitetene som virker spesielt interessante.
- 3) Om du er usikker på et spørsmål/aktivitet, ikke vet hva en aktivitet betyr, eller har andre spørsmål til veileder, skriv det ned i kommentarfeltet. Dermed kan du få en forklaring av veileder når dere har veiledning.
- 4) Bruk kommentarfeltet også til å notere ned de aktivitetene du synes virker mest interessante, og hva du tenker om dem. Hva synes du virker spennende med dem? Har du spørsmål om aktivitetene, er det noe du lurer på? Noter det ned i kommentarfeltet.
- 5) Du vil alltid kunne gå tilbake å endre svarene dine i Wie. Svarene lagres automatisk. Veileder har svarene dine automatisk på sin veiledertilgang.
- 6) For å se forslag til yrker som kan passe RIASEC-koden din fra fordypningsspørsmålene må du gå til delen Yrkeslisten, og trykke på yrkeslisten Yrker fra: fordypning. Se videre beskrivelse om hvordan du bruker yrkeslisten på side

2. Hvordan bli kjent med mulighetene dine ved hjelp av Yrkeslisten?

Ved hjelp av Yrkeslisten kan du utforske yrker du vil vite mer om på mange måter. Du kan bruke Yrkeslisten for å finne lenker og informasjon om et yrke du selv taster inn, eller bruke den i kombinasjon med en av spørsmålsdelene for å få forslag til yrker som kan passe deg.

Før du setter i gang med Yrkeslisten må du vite dette:

I Wie finnes det en liste over 1200 yrker som vises på 5 ulike måter. Pass på at du trykker på riktig visning av yrkeslisten etter hvilke spørsmål du har fylt ut og hva du ønsker å finne ut:

Spørsmål: Når du har fylt ut spørsmålene i Spørsmålsdelen, kommer denne automatisk opp i delen Yrkeslisten.

Fordypning: Når du har fylt ut Fordypningsspørsmål, må du trykke på (Yrker fra) Fordypning for å se yrker som kan passe.

Manuell kode: Om du har satt en egenvalgt kode i kodefeltet, vil yrker som kan passe denne koden vises som en egen liste ved navn (Yrker fra) Manuell kode.

Alle Yrker : Gir en oversikt over alle 1200 yrker som er kodet på RIASECsystemet i Wie.

Valgte Yrker: Dette er yrkene som du selv har haket av som interessante ut i fra yrker som har blitt vist i de andre yrkeslistene. Med en gang du har haket av et interessant yrke, vil det vises en egen yrkesliste som samler alle yrker du har krysset av for. Denne kalles Valgte yrker.

Husk også på dette:

1. Yrkeslisten vil vise deg yrker som passer din RIASEC kode. Klikk på de ulike visningene av yrkeslisten.
2. Yrkeslisten vil presentere MANGE yrker. Sannsynligvis er du ikke interessert i alle disse, og noen av dem synes du trolig virker rare eller upassende for deg. *Det som er viktig er at du haker av de yrkene du synes virker mest interessante i avhakingsboksen til venstre for yrket.* Da vil de yrkene du synes virker mest interessante, legge seg i en egen yrkesliste som kalles «Valgte Yrker».
3. Utforsk yrkene som nå har lagt seg i «Valgte Yrker» ved hjelp av nettressursene i Wie. Bruk kommentarfeltet i Yrkeslisten aktivt underveis: Klipp og lim inn informasjon om de interessante yrkene, noter ned spørsmål til veileder, dine tanker og refleksjoner rundt yrkene osv.

Her er en oversikt over hvordan du kan utforske de interessante yrkene i WIE:

Utdanningsnivå.

Ved å krysse av for ønsket utdanningsnivå, f.eks bachelorgrad, vil du kun få opp yrker som krever bachelorgrad. Standard er at alle utdanningsnivåer er avhaket, men om filtrering er ønskelig kan avhakingen enkelt fjernes ved å trykke på dem.

Flere

Ved å trykke på Knappen "flere", vil du få opp en rekke yrker som ligner på yrket du har tatt utgangspunkt i. Disse beslektede yrkene kan gi ideer til andre yrker som har lignende innhold og/eller tittel som yrket du har valgt. Dette kan altså utvide perspektivet på muligheter, og også gi andre innfallsvinkler om man skal søke etter for eksempel stillingsannonser hvor det brukes ulike benevelser på et og samme yrke. Avhakede yrker vil legge seg under valgte yrker. På denne måten har du tilgang til 7400 yrker, praktisk talt alle registrerte yrkestitler i Norge i utforskingen av sine muligheter.

Beskrivelse

Er en direkte lenke til utdanning.no sin beskrivelse av det valgte yrket. Her vil du finne praktisk informasjon om yrket, som f.eks. arbeidsoppgaver, arbeidssted, personlige egenskaper som kreves, utdanning og lønnsinformasjon. Kopier gjerne informasjon fra utdanning.no og lim inn i kommentarfeltet og bruk kommentarfeltet til veiledningen rundt de ulike utdanningene. Du kan skrive inn dine kommentarer, og veileder kan skrive inn sine. Merk at utdanning.no kun beskriver ca 500 yrker. Yrkeslisten i Wie inneholder over 1200 yrker. Det vil derfor være yrker som ikke har beskrivelser i utdanning.no. Når dette er tilfelle, trykk heller på knappen "google". Her vil du få opp de mest relevante googlesøkene fra andre nettsteder som beskriver yrket. Når yrkesbeskrivelsen i utdanning.no mangler, gi gjerne beskjed på redaksjonen@utdanning.no om dette.

Utdanning

Er en direkte lenke til utdanning.no sin beskrivelse av det valgte yrket. Her kan du lese om hvilke utdanningsretninger som finnes, en oppsummering av studiets oppbygning og undervisningsopplegg, opptakskrav, karrieremuligheter, muligheter for etterutdanning, utenlandstudier, opptaksinformasjon osv. Merk at utdanning.no kun beskriver ca 500 yrker og tilhørende utdanninger. Yrkeslisten i Wie inneholder over 1200 yrker. Det vil derfor være yrker med utdanninger som ikke har beskrivelser i utdanning.no. Når dette er tilfelle, trykk heller på knappen "google". Her vil du få opp de mest relevante googlesøkene fra andre nettsteder som beskriver yrket/utdanningen. Når beskrivelsen av utdanningsløpet i utdanning.no mangler, gi gjerne beskjed på redaksjonen@utdanning.no om dette.

Google

Er en søkefunksjon i WIE som gir deg informasjon om yrket eller utdanning du leter etter, direkte. Denne er spesielt nyttig å bruke når "beskrivelse" og "utdanning" ikke gir treff. Med denne funksjonen vil det alltid komme opp treff på yrket du leter etter, uansett om utdanning.no ikke har beskrivelsen.

Bilder

Bilder er en lenke til Googles bildefunksjon. Noen ganger vil du se bilder som ofte kan si deg mer om yrket, arbeidsoppgaver, rolle, funksjon, produkt og lignende. Ved å trykke på bildene finnes ofte også artikler som kan gi enda rikere informasjon om et yrke enn en generell beskrivelse.

Finn

Er en lenke til finn.no sine tilgjengelige ledige stillinger for yrket som er valgt. Her kan du lese stillingsannonser, og samtidig få en oversikt over det gjeldende arbeidsmarked slik det ser ut i dag, for yrket som er valgt.

Ledige stillinger er en god kilde for å orientere deg om hva arbeidssgivere søker etter. Du kan for eksempel følge med på aktuelle ledige stillinger i en periode og lime inn ledige stillingsannonser i kommentarfeltet, for så å ta en gjennomgang av situasjonen.

Selve teksten i ledige stillinger er et kraftfullt virkemiddel i veiledning i seg selv, selv om du kanskje ikke skal ut i jobb på lenge. Ofte er teksten i stillingsannonser mer spisset og konkret enn de generelle beskrivelsene på utdanning.no. Disse kan brukes til selvrefleksjon – hvilke deler av annonseteksten passer god overens med meg og hvilke kan jeg ikke matche?

Nav

Er en lenke til nav.no sine tilgjengelige ledige stillinger for yrket som er valgt. Her kan du lese stillingsannonser, og samtidig få en oversikt over det gjeldende arbeidsmarked slik det ser ut i dag, for yrket som er valgt. Det er lurt å bruke finn.no og nav.no komplementært, da det kan være noen forskjeller i stillinger som tilbys på de ulike plattformene.

Nyttige lenker

Nyttige lenker finnes som et eget menyvalg i Wie. Nyttige lenker er en oversikt over lenker det kan være nyttig å bruke i karriereveiledning, og karriereutforsningsprosessen. Her ligger lenker til hvor du kan søke på videregående og høyere utdanning, lånekassen, stillingsdatabaser for Norge og utlandet og mye mer, alt samlet på et sted!

3.Hvordan gjøre gode refleksjoner mellom kjennskap til seg selv og kunnskap om arbeidslivet ved hjelp av WIE? Noen tilleggsoppgaver.

Som regel har du krysset av for flere yrker i Yrkeslisten, og står ofte igjen med en lang, og kanskje sprikende, liste over mulige yrker. Bruk disse øvelsene for å snevre inn listen for å stå igjen med færre valg, for og endelig, kunne velge, og handle, ut i fra dette.

Noen metoder for å komme nærmere en avklaring når mange yrker er krysset av i Yrkeslisten:

- Ranger yrkene etter hvor interessante du synes de er på en skala fra 1-10 (Hva er det som gjør at dette er en 7 er og ikke en 8er? Hva ville gjort det til en 10er?)
- Lag tre overskrifter i kommentarfeltet under yrkeslisten: Veldig interessante yrker, Middels interessante yrker og uinteressante yrker. Klipp ut og lim inn yrker fra yrkeslisten og plasser dem under kategoriene som passer. Analyser og vurder dem opp mot hverandre, hva er det som gjør et yrke veldig interessant? Middels interessant? Uinteressant? Hvorfor?
- Velg ut de 3-5 mest interessante yrkene. Skriv dem opp som hoved overskrifter i kommentarfeltet ved siden av hverandre. Under hvert yrke, skriv opp 3-5 argumenter for hvorfor dette ville være et godt valg for deg. Skriv også opp 3-5 argumenter for hvorfor dette ikke ville være et godt valg for deg.
- Om yrkene ligner mye på hverandre i innhold (for eksempel Markedsfører, PR ansvarlig, Reklamekonsulent, Promotør) kan det være verdt å rette fokus mer mot utdanningsveien direkte, en bachelor i markedsføring kan for eksempel kvalifisere til alle de overnevnte yrkene).
- Prøv å få praktisk erfaring med de ulike yrkene, direkte hvis mulig (for eksempel prøve seg som barnehageassistent om en vurderer å bli førskolelærer, bli med en dag på jobben til en som har dette yrket, eller intervju flere personer som har dette yrket).

Oppgaver med foreldre

1. Interesse og yrkesutforskning med forelder, eleven fyller ut Wie

Har du tenkt over hvor mye foreldrene dine er med på å påvirke hva du tenker om karrierevalg og arbeidsliv? Gjennom å være rollemodeller og sette eksempler, gjennom oppmuntring eller fraråding av retninger, gjennom forventinger som uttrykkes kan de påvirke valgene dine ganske mye.

Mange kan ha stor nytte av å diskutere valgene sine med foreldrene. Foreldrene dine bør læres opp i RIASEC systemet og Wie. På den måten kan de ha oversikt over hvilke interesser og yrker som finnes, og samtidig være nyttige diskusjonspartnere for deg i karriereutforskningsprosessen din.

Her er to oppgaver du kan bruke for å få foreldrene dine med i diskusjonen om interesser og yrker som kan passe deg.

Deler i bruk: Spørsmål, spørsmål oppsummering, Yrkeslisten

1. Fyll først ut spørsmålene i Wie selv.
2. Forklar kort hva RIASEC systemet er (et system for å bli kjent med egne interesser og yrker som kan passe) til valgte familiemedlem. Bruk gjerne bildet av sekskanten øverst i dette heftet og la familiemedlemmet lese forordet.
3. Gå til Oppsummering Spørsmål sammen. Familiemedlemmet skal stille deg spørsmål til Oppsummeringen. F.eks:

Aktiviteten «Liker å lytte»

1. Du har krysset av for at du liker å lytte? Fortell mer! I sammenhenger gjør du det (venner, familie, fremmede)? Kommenter selv om du kommer på ulike sammenhenger som en som står eleven nær. Hva synes du det gir deg/hva betyr det å lytte for deg? Hvorfor er det viktig for deg? Er det noe ønsket at skal være en vesentlig del av en jobb fremover? Kjenner du andre som har yrker hvor å lytte til mennesker er en viktig del av jobben?

Interessekategorien «Utvikle nye ideer»

2. Hva legger du i det å utvikle nye ideer? I hvilke situasjoner gjør du det/ser du for deg å gjøre det? Har du andre eksempler? Fortell mer! Hvem andre vet du om som er flinke til å utvikle nye ideer? Når utviklet du en ide for første gang? Er det noe du gjør ofte? Er dette viktig for deg å gjøre i en jobb fremover? Hvor stor del av jobben synes du bør inneholde å utvikle nye ideer?

Merk at det er selvsagt valgfritt hva du velger å spørre om, du må ikke spørre om alt!

Noter spesielt interessante yrker og aktiviteter, spørsmål til utforskning, tips, råd og refleksjoner i kommentarfeltet underveis.

4. Gå til yrkeslisten og hak av interessante yrker. Diskuter Valgte yrker sammen, bruk f.eks. spørsmål som disse:

Yrket Barne- og ungdomsarbeider

1. Bruk nettressursene i yrkeslisten i WIE aktivt for å utforske innholdet i det aktuelle yrket og den aktuelle utdanningen
2. Du har krysset av for at Barne- og Ungdomsarbeider er et interessant yrke. Hva synes du virker interessant med det? Hvilke arbeidsoppgaver ser du for deg at en barne- og ungdomsarbeider gjør? Har du erfaring med noen av disse oppgavene selv? Lignende oppgaver/ aktiviteter? Når begynte du med det eller dem, husker du første gang? Hvordan ser du for deg en hverdag som barne- og ungdomsarbeider? Kjenner du noen som har dette yrket? Hva tror du er de viktigste egenskapene en barne- og ungdomsarbeider har? Kjenner du deg igjen i disse? Er det å være barne- og ungdomsarbeider noe du ser for deg i fremtiden? Som en fulltidsjobb? Som deltidsjobb i kombinasjon med noe annet?
3. Hvilket eller hvilke råd vil personen eller personene gi til deg når det gjelder valg av yrke? Er du enig? Hvis ikke, hva mener du selv?

2. Interesse og yrkesutforskning med forelder, elev og forelder fyller ut Wie

Velg deg en eller to medlemmer av familien, helst mor eller far, men andre nære personer kan også benyttes. Rådgiver må på forhånd sørge for å opprette en "foreldregruppe" og administrere brukernavn og passord som eleven skal ha med hjem til foreldrene.

1. Eleven skal forklare kort hva RIASECsystemet er (et system for å bli kjent med egne interesser og yrker som kan passe) til valgte familiemedlem. Deretter skal familiemedlemmet fylle ut interessekategoriene i WIE.
2. Mens familiemedlemmet utfyller WIE, reflekter over og skriv ned: Hvilke 2 interessekategorier tror du familiemedlemmet har valgt har flest interesser innenfor?
3. Diskuter med hverandre. Er interesseområdene til personen du har valgt like eller ulike som dine egne?
4. Hvis noen av dem er de samme - hva liker dere å gjøre sammen?
5. Hvis noen av dem er ulike- hva er det som skiller seg mest fra hverandre?
6. Hvordan bruker personen(e) du har valgt interessene sine? På jobb? Som hobby?
7. Tippet du riktige interessekategorier?
8. Hvilket eller hvilke råd vil personen eller personene gi til deg når det gjelder valg av yrke? Er du enig? Hvis ikke, hva mener du selv?

Lykke til!

